

Dilshod MUYYDINOV,
Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Xalqaro Islom Akademiyasi professori F.Karimov taqrizi asosida

IMPACT OF MIGRATION ON SECURITY AND POLITICAL PROCESSES OF THE EUROPEAN UNION

Annotation

In this article, analyzed the securitization of migration in the European Union (EU), studying the development stages of migration to Europe and the impact of migration on regional politics. Migration remains a very urgent and problematic issue for the EU. The result of many theoretical and practical studies shows that migration will be the main factor in the EU's internal and external policy in the near future.

Key words: Migration, securitization, European Union.

ВЛИЯНИЕ МИГРАЦИИ НА БЕЗОПАСНОСТЬ И ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Аннотация

В этой статье анализируется секьюритизацию миграции в Европейском Союзе (ЕС), изучая этапы развития миграции в Европу и влияние миграции на региональную политику. Миграция остается очень актуальным и проблемным вопросом для ЕС. Результат многих теоретических и практических исследований показывает, что миграция станет основным фактором внутренней и внешней политики ЕС в ближайшем будущем.

Ключевые слова: Миграция, секьюритизация, Европейский Союз.

YEVROPA ITTIFOQI XAVFSIZLIGI VA SIYOSIY JARAYONLARIGA MIGRATSIYANING TA'SIRI

Аннотация

Mazkur maqolada Yevropaga migratsiyaning rivojlanish bosqichlari va migratsiyaning mintaqaviy siyosatga ta'sirini o'rgangan holda Yevropa Ittifoqida (YI) migratsiyaning sekuryritizatsiyalashuvini tahlil qilamiz. Migratsiya YI uchun juda dolzarb va muammoli masala bo'lib qolmoqda. Nazariy va amaliy jihatdan ko'plab tadqiqotlar natijasi shuni ko'rsatadiki, migratsiya YIning ichki va tashqi siyosatida yaqin istiqbolda asosiy omil bo'lib qoladi.

Kalit so'zlar: Migratsiya, sekuryritizatsiya, Yevropa Ittifoqi.

Kirish. Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimining globallashuvi, turli hududlarda qurolli ziddiyatlar ko'lamining ortib borishi va global iqlim o'zgarishi migratsiya muammosini jahon iqtisodiy jarayonlari qatorida davlatlararo siyosiy munosabatlar va xalqaro xavfsizlikka ta'sir etuvchi muhim va dolzarb omilga aylantirdi. Bu, shubhasiz XXI asrni migratsiya asri bo'lishi xususidagi qarashlarni izchil kengayishiga katta turtki bo'lmoqda. Ayniqsa, Yevropa Ittifoqi (YI) eng ko'p migratsiya qabul qiladigan mintaqaviy sifatida ko'plab muammolarga duch kelmoqda. Yevropa Ittifoqi (YI) davlatlari migratsiya muammolarini hal qilishda paradoks holatida. Bir tomondan immigratsiya sekuryritizatsiya qilinmoqda, boshqa tomondan, immigratsiya muammolarini hal qilishning demokratik tamoyillari ishlab chiqilmoqda. Shu o'rinda aytish joizki, immigratsiyaning sekuryritizatsiyasida xavfsiz jamiyat va barqarorlikni ta'minlash maqsadlari yotar ekan, migratsiyani demokratlashtirishda inson huquqlarini ta'minlash va himoyalash maqsadlari yotadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Bu yo'nalishda ko'plab olimlar tadqiqotlar olib borgan. Migratsiyaga salbiy qaraydigan olimlar Card, Dustmann va Preston, Caldwell Ch., ijobiy qaraydigan olimlar Boeri, Kaczmarczyk va boshqalar, migratsiyani siyosat va xavfsizlik omiliga aylanganini tahlil qilgan olimlar Huysmans va boshqalarni keltirishimiz mumkin. Williamson, Boyle, Halfacree va boshqa tadqiqotchilar Yevropaga migrantlar kirib kelishini uch davrga bo'ladi. Martiniello M.C., Garson J-P. and Loizillon A., Chou M-H., Caldwell C., Van Mol C., de Valk H., Ayse C., Tsoukala A. va boshqalar Yevropaga migratsiya, YIning immigratsiya siyosati, YIda migratsiya va qochoqlar siyosatining keskinlashuvi, ularning Yevropa jamiyatiga, uning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy jarayonlariga ta'siri, Yevropaga migratsiyaning ijobiy va salbiy jihatlari, Yevropada migratsiyaga qarshi nutq va harakatlarning kuchayishi, migratsiyaning irqchilik, ksenafobiya va sekuryritizatsiya shuningdek, terrorizm va radikalizm bilan bog'liq ilmiy ishlarni olib borgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolani yozishda tarixiy, tizimli-tuzilmaviy, institutsional tahlil, qiyosiy tahlil, kontent analiz, siyosiy jarayonlarni modellashtirish, politologik o'rganish, ilmiy manbalarni kompleks tadqiq etish, statistik tahlil ma'lumotlari va boshqa tadqiqot usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Ma'lumki, Yevropa hududlari boshqa mintaqalarga qaraganda eng ko'p migratsiya omilidan ta'sirlangan

mintaqa hisoblanadi. Yevropadagi migratsiya jarayonlarini shartli ravishda to'rt davrga bo'lishimiz mumkin:

1) Urushdan keyingi "mehmoh ishchi" kuchi migratsiyasi. Bu urushdan keyin ijtimoiy-iqtisodiy tiklanishda kerak bo'lgan ishchi kuchi migratsiya siyosati asosan mehnatga bo'lgan talabni aks ettiruvchi davlatlar o'rtasidagi ikki tomonlama kelishuvlardan iborat edi[8].

2) Ishchi kuchi migratsiyasining to'xtatilishi: oilalarning birlashtirish va boshpana siyosatining kuchayishi. 1973-yilgi neft inqirozi tufayli Yevropa iqtisodiy o'sishning pasayishi ishchi kuchiga talabni ham tushurdi. Natijada Yevropa Hamjamiyati davlatlari mavjud xorijlik ishchilarni o'zlarida olib qolib, ularning oilalarini birlashtirishga qaror qiladi. Migratsiya borasidagi ushbu qaror tadqiqotchi Kolduvelning fikricha, katta xato edi, chunki Yevropaga ishchilarni oilalari bilan birga ularning madaniyati ham kirib kelgandi[2].

3) "Temir parda"ning yiqilishi, yangi migratsiya oqimi va migratsiyaning yagona mintaqaviy siyosatga aylanishi. Sotsialist blokning qulashi va Berlin devorining yiqilishi bilan g'arbiy Yevropaga sharqdan, ya'ni ilgari sotsialist bo'lgan davlatlardan migratsiyaning oqimi kuchayib ketdi. Masalan, birgina Germaniyaning sharqidan (eski GDRdan) g'arbga (GFRga) 4 mln. nemis ko'chib o'tadi[4]. Boshqa sharqiy Yevropa davlatlaridan (Polsha, Ruminya, Bolgariya va b.) ishchi kuchining kelishi, sobiq Yugoslaviyadagi ichki nizolar qochoqlarni paydo qilishi uchinchi migratsiya oqimini boshlab beradi. Shu bilan birga, bu davrda yagona Yevropa immigratsion siyosati institutsionallasha boshlaydi. Bunga 1992-yilda imzolangan va 1993-yil noyabr oyida kuchga kirgan Maastrix shartnomasi, tashqi mehnat migratsiyasini tartibga solishga qaratilgan 1999-yilda kuchga kirgan Amsterdam shartnomasi, Yevropa Ittifoqi chegaralarini nazorat qiladigan va noqonuniy migratsiyani oldini oladigan EURODAC va FRONTEX agentliklari tashkil topishi va boshqalar misol bo'ladi.

4) 2008-yilda boshlangan moliyaviy inqiroz, 2011-yil oxirida boshlangan "Arab bahori" va uning ortidan kelgan 2014-2016 yillardagi qochqinlar inqirozi, oxirgisi 2022-yilda boshlangan Ukraina urushi migratsiyaning Yevropa Ittifoqida keskin yomonlashuviga olib keldi.

Yevropaga migratsiyaning yuqoriligi uning milliy va mintaqaviy siyosatga ta'sirini ham sezilarli ortirdi. Bu jamiyatda,

ilmiy doirada va davlat siyosatida immigratsiyaning ahamiyati, salbiy va ijobiy ta'siri borasidagi muhokamalarni rivojlantirdi. Ushbu munozaralar ishtirokchilari ko'pincha bu masala bo'yicha turli xil fikrlarga ega. Bir tomondan, immigratsiyaga nisbatan liberalroq munosabat tarafdorlari, jumladan, ko'plab iqtisodchilar Yevropa Ittifoqiga nima uchun ko'proq immigrantlar kerakligi haqida yaxshi dalillar keltirmoqda. Bunday dalillardan biri Yevropa aholisining qarishi bilan bog'liq, ya'ni pensiya tizimlarining barqarorligini ta'minlash masalasi. Shu nuqtayi nazardan, immigrantlar oqimi foydalidir, chunki u qarish tezligini sekinlashtirishi va pensiya tizimidagi qiyinchiliklarni yumshatishi mumkin. Immigratsiya foydasiga yana bir dalil Yevropa Ittifoqidagi yevropalik ishchilarning past geografik harakatchanligi bilan bog'liq. Buning ma'nosi shundaki, migrantlar assimetrik zarbalardan so'ng, ishchi kuchi tanqis bo'lgan hududlarga ko'chib o'tgandan keyin barqarorlashtiruvchi rol o'ynaydi. Boshqa holatlarda, yevropalik ishchilar harakatchan emasligi, tashqaridan immigrantlarga ehtiyojni ortirmoqda. Buning yana bir sababi "boy Shimol"da demografik pasayish kuzatilar ekan, "qoloq Janub"da demografik o'sish kuzatilmogda. Shimol o'z demografik balansini va ishchi kuchini Janub hisobiga to'ldirishi mumkin. Aks holda yuqorida aytganimizdek, aholining tez qarishi pensiya ta'minotida muammo chiqarishi bilan birga, xizmat ko'rsatish sektorida ishchi kuchi yetishmasligini paydo qiladi va qilmoqda. Qolaversa, migratsiya ham jo'natuvchi, ham qabul qiluvchi mamlakatlar iqtisodiyoti uchun muhim foyda keltirishi o'z isbotini topgan[9].

Boshqa tomondan, ko'plab Yevropa davlatlarida muhojirlarga qarshi fikr yuqori. Tadqiqotchilar Kard, Dustmann va Preston ta'kidlaganidek, Yevropa jamiyatida immigratsiyaga nisbatan qattiq siyosatni qo'llab-quvvatlovchi respondentlarning ulushi Shvetsiyada 17,9% dan Gretsiyada 86,1% gacha tashkil etadi[3]. Boshqa bir tadqiqotchi Boeri fikriga ko'ra, immigratsiya haqidagi salbiy fikrlar birinchi navbatda fiskal yukni tasavvur qilish bilan bog'liq. Ba'zi yevropaliklar immigrantlar ijtimoiy qoloqlikni oldini olish uchun Yevropada joriy etilgan sahiy ijtimoiy to'lovlarni oluvchilar sifatida davlat resurslarini quritayotganidan qo'rqishadi. Natijada, migratsiya siyosatini kuchaytirishdan tashqari, ayrim milliy hukumatlar muhojirlarning ijtimoiy ta'minotdan foydalanish imkoniyatlarini qisqartirmoqda. Boeri, bu paradoks ekanligini ta'kidlaydi. Chunki, Yevropa Ittifoqi ijtimoiy himoya va ijtimoiy inklyuziyani rag'batlantiradigan chora-tadbirlarga qat'iy ishonsa-da, bu choralar "ommaviy istisno quroliga" aylanmogda[1]. Oddiyroq qilib tushuntiradigan bo'lsak, Yevropa mamlakatlari hukumatlari aholining tez qarishi bilan pensiya ta'minotida jiddiy qiyinchiliklarga duch kelmoqda va buning yechimi sifatida yosh ishchi kuchiga ehtiyoj sezmoqda, bu esa immigrantlar hisobiga qoplanishi mumkinligini o'ylashmogda. Ammo, mahalliy aholi odatda immigrantlarni ishlaymay ko'proq ijtimoiy yordam hisobiga yashayotganligi va bu aksincha davlat buyudjetiga ortiqcha yuk bo'layotganligini ilgari surishmogda[7].

Tadqiqotchi J.Huysmansga ko'ra, Yevropa Ittifoqida migratsiyaning sekyuritizatsiyalashuvini uchta o'zaro bog'liq omillar va jarayonlar: "ichki xavfsizlik", "madaniy xavfsizlik" va "farovon davlat inqirozi" asosida rivojlanganligini ko'rsatib o'tadi[5]. AQShda sodir bo'lgan 2001-yil 11-sentyabr teraktlari immigratsiya va boshpana siyosatining allaqachon sekyuritizatsiyalashgan xarakterini

kuchaytirdi. 2004-yil Madrid va 2005-yilda Londondagi teraktlar esa ichki va mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash uchun terrorizmga qarshi kurash kuchayir ekan, terrorizm va immiratsiya hamda boshpana izlovchilar orasida aloqadorlik borligi tan olinadi. Shu bois, boshpana izlovchilar va qochoqlarni to'g'ridan to'g'ri Ylga kirib kelishini oldini olish uchun mintaqaviy xavfsizlik kamarlari yaratildi. Yevropa "devori" sifatida tan olinadigan bu kamar aslida oldinroq qabul qilingan bo'lsa-da, 11-sentyabr voqealaridan keyin bu jiddiy e'tibor qaralilib bu xavfsizlik kamari qoidalariga itoat qilmaydigan uchinchi davlat mamlakatlariga YIning bosimi ham kuchaytirildi.

2014-2016 yillar Yevropaga ommaviy qochqinlarning silsilasi yevropaliklarni oyoqqa turg'izdi. 2014-yilda Germaniyada Yevropada islomga qarshi "PEGIDA" deb nomlangan harakat tuzildi. Chunki, kelayotgan ommaviy qochqinlar asosan musulmonlar edi. Butun Yevropa bo'ylab millatchi va o'ta o'ng (far right) partiya va harakatlar hukumatga kela boshladi va/yoki parlamentda o'z saflarini kengaytirir boshladi. Ham milliy, hamda Yevropa parlamentida immigratsiyaga qarshi bloklar, siyosiy guruhlar paydo bo'ldi. Bu migratsiyani tom ma'noda siyosiy lashuvi va sekyuritizatsiyalashuvini kuchaytirdi. Yldagi migratsiya immigrantlarning "uchinchi dunyo" yevropaliklar ta'biri bilan aytganda "qoloq dunyo" yoki "yevropaliklarga o'xshamaydigan shaxslar/madaniyatlar" tashkil etganligi uchun siyosiy lashdi va sekyuritizatsiya (xavfsizlik) omiliga aylandi.

Xulosa va takliflar. Yevropaga migratsiya oqimi Ikkinchi jahon urushidan buyon shiddat bilan ortib bormogda. Buning sabablari ko'p. Dastlab ishchi kuchiga muhtojlikdan G'arbiy Yevropa davlatlari mehnat muhojirlarini jalb qilgan bo'lsa, keyinchalik kelgan va Yevropada qolib ketgan ishchilarning oilalarini birlashtirish siyosati bilan davom etdi. 90-yillardan "temir parda"ning qulashi natijasida ilgari sotsialist bo'lgan davlatlardan muhojirlar kela boshladi. Bu davrdan globallashuvning ortishi, inson haq-huquqlarining kuchayishi, turli migrant agentliklarining paydo bo'lishi, qochoqlar va boshpana so'rovchilarning ortishi Yevropaga migratsiyani yana kuchaytirib bordi. Yevropaliklar ham integratsiyalashuv jarayoniga kirishi natijasida ichki mehnat va xizmat almashinuvi ham tezlashib ketdi. Biroq, uchinchi davlatlardan keluvchi muhojirlar masalasi ancha vaqt ochiq qoldi. Bu 1999-yilgi Amsterdam shartnomasi va 2009-yil "Ko'k karta"ni qabul qilinishi bilan nisbatan hal qilindi va Ittifoq doirasida tizimlashtirildi.

Shu bilan birga, 90-yillardan sivilizatsiyalar to'qnashuvi haqidagi nazariyalari Yevropada immigratsiyaning siyosiy lashuvi va sekyuritizatsiyalashuviga sabab bo'ldi. Bu ayniqsa, 2001-yil 11-sentyabr Nyu-Yorkdagi teraktlar, 2004 va 2005-yildagi Madrid va Londondagi teraktlar immigratsiyani tahdid obyektiga aylantirdi va islomofobiyani kuchaytirdi. Immigratsiyaga qarshi harakatlar 2008-yil boshlangan moliyaviy inqiroz va 2011-yil boshlangan "Arab bahori" ta'siridagi 2014-2016 yillardagi qochqinlar inqirozi Yevropada immigratsiyaga qarshilik siyosati va harakatlarini olovlantirdi. Bu bilan vaziyat tinchimadi, 2022-yil yevropaliklar yana bir qochoqlar oqimiga duch keldi. Albatta, bu galgi qochoqlar ukrainaliklar yoki o'ta o'ng siyosatchilar ta'biri bilan aytganda, yevropaliklar va/yoki "oq tanli xristianlar" bo'lganligi uchun ukrainaliklar Yevropa hamjamiyatida antimigrant va/yoki antiqochoq kayfiyatini paydo qilmadi. Biroq, qochqinlar muammosidan (ya'ni, ukrainaliklarni ijtimoiy-iqtisodiy himoyalash, qo'llab-quvvatlashdan) xalos bo'lmadi.

ADABIYOTLAR

1. Boeri T. "Immigration to the land of redistribution". IZA Discussion Paper No. 4273, 2009.
2. Caldwell Ch., Reflections on the Revolution in Europe: Immigration, Islam and the West, Anchor Books. 2010.
3. Card D., Dustmann C. and Preston I., "Understanding attitudes to immigration: the migration and minority module of the first European Social Survey". CReAM Discussion Paper No. 0503, 2005.
4. Dietz B., East west migration patterns in an enlarging Europe: The German case, Global Review of Ethnopolitics, 2:1, 2002, pp. 29-43.
5. Huysmans J. "The European Union and the Securitization of Migration", Journal of Common Market Studies, 2000, Vol. 38, No. 5, pp. 751-777.
6. Giovanni Peri, Immigrant Swan Song, March 2020, <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2020/03/can-immigration-solve-the-demographic-dilemma-peri>
7. Kaczmarczyk P. "Are immigrants a burden for the state budget?": Review paper, EUI RSCAS, 2013/79, Migration Policy Centre, 2013 <https://hdl.handle.net/1814/28637>
8. Martiniello M. The new migratory Europe: Towards a proactive immigration policy? In Parsons C. A. & Smeeding T. M. (eds.). Immigration and the Transformation of Europe, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
9. Immigratsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati bo'yicha qarag: Giovanni Peri, Immigrant Swan Song, March 2020, <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2020/03/can-immigration-solve-the-demographic-dilemma-peri>